

T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

07 Şubat 2019

Sayı : 30824082/610- 32053
Konu : Yazılı soru önergeleri

../.../2019

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları, Bakanlığımıza geliş tarih-sayıları ile konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EKLER:

- Liste (1 Adet- 2 Sayfa)
- Cevap yazısı (28 Adet, 37 Sayfa)

İZMİR MİLLETVEKİLİ
SAYIN MURAT BAKAN'IN
TBMM 7/6163 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE AİT
SORULAR VE CEVABI

SORULAR:

Kıyı Ege bölgesinde ve özellikle İzmir ve Aydın illerinde, tarımsal zenginliğin yanında, jeotermal kaynakların varlığı ve bunların elektrik enerjisi, konut ısıtması, termal turizm ve örtü altı sebzeçiliği ısıtmasında kullanılacak olması ile kentin büyük bir avantaja sahip olacağı düşünülmektedir. Jeotermal enerjinin sera bölgesinde kullanılması halinde, istihsal masraflarının yüzde 30-40'larını oluşturan ısıtma giderlerinde de tasarruf sağlanacak, organik sebze üretiminin gerçekleşmesiyle de üreticinin 2-3 kat daha fazla kazanç elde etmesi mümkün olacaktır. Ancak bölgede özel sektör tarafından elektrik üretiminde kullanılan ve üretim sonucu re-enjekte olunarak, 5686 Sayılı Jeotermal Yasasında *"Bu faaliyetlerde kaynağı oluşturan jeotermal sistemin korunması, kaynağın israf edilmemesi ve çevrenin korunması esas gösterilmiştir."* denmesine rağmen, geri dönüştürülmesi gereken jeotermal akışkanların kontrolsüz olarak Menderes Nehrine deşarj olduğu görülmektedir.

Eneji elde etmek uğruna, içeriğinde ağır metal bor bulunan jeotermal atık suyun re-enjekte edilmeden Menderes Nehrine deşarj olmasına ve ağır metal içeren bu suyun tarım arazilerinde sulamada kullanılarak kirlenip, üretim yapılamaz hale gelmesine göz yumulmamalıdır. Sulama suyu kriterlerinde olumsuz etki yaratan bor minerali ve diğer ağır metaller bütün tarımsal ürünlerde toksik etki yaratmaktadır. Tıkanarak uzaklaşması mümkün olmadığından toprakların yapısının bozulmasına neden olur ve kullanılamaz hale gelir. Jeotermal santral etrafında bulunan özellikle incir, zeytin gibi mahsuller bu nedenle zarar görmeye başlamıştır.

Öte yandan, Aydın Ovası'nın can damarı konumundaki Büyük Menderes Nehri evsel (belediyelerin evsel atık suları) ve endüstriyel (deri, tekstil sanayi) atıkların arıtılmadan su ortamlarına bırakılmaları, Tarımda kullanılan doğal ve yapay gübrelerin, zirai mücadele ilaçlarının su ortamına taşınmaları, Bor içerikli Jeotermal kaynak suların re-enjekte edilmeden Büyük Menderes Nehrine deşarjı, yan dereler üzerinde bulunan zeytinyağı vb. işletmelerin atık sularının yine Büyük Menderes Nehri'ne verilmesi ile kirlenmektedir.

Sulara karışmış olan herhangi bir kirletici madde veya maddeler sulama sularıyla pek çabuk bir şekilde gıda zincirimiz içerisindeki yiyeceklerimiz etkilenmektedir. Diğer taraftan, sulardaki kirleticiler toprakların yapısına göre sızmalar şeklinde yeraltı su kaynaklarına da çeşitli yollarla karışabilme imkanına sahiptir ve bu sular insan ve hayvan sağlığı bakımından potansiyel tehlike ortamı oluşturmaktadır.

Bu bağlamda;

1- Bölgenin en büyük su kaynağı olan Büyük Menderes Nehrinin suyunun, dolayısıyla toprakların korunması, çevreyi kirlüten her türlü etkenin ortadan kaldırılması için Bakanlığınızın çalışmaları nelerdir? Bu doğrultuda uygulanacak yaptırımlar neler olacaktır ve artırılacak mıdır?

2-Ülkemizin bitkisel üretiminde önemli yer tutan Menderes Havzası topraklarında sağlıklı üretimin sürdürülebilirliği ve gelecek nesillere intikali bakımından; ağır metal içeren jeotermal akışkanların çevre, insan ve hayvan sağlığını tehdit etmeden re-enjekte edilmesi için Bakanlığınız bir çalışma yürütecek midir?

CEVAP:

Ülke genelindeki 25 nehir havzasında, havzalardaki su kalitesi, nüfus yoğunluğu, korunan alanlar, ilk yatırım maliyetleri göz önünde bulundurularak bir önceliklendirme yapılmış olup bu önceliklendirilmiş 7 havzadan biri olan Büyük Menderes Havzası için atıksu altyapılarının en kısa sürede tamamlanarak su kalitesinin iyileştirilmesi amacı ile “Kirlilik Önleme Eylem Planları” hazırlanmıştır. Havzadaki çevresel altyapı yatırımları da söz konusu eylem planı kapsamında yerel yönetimler tarafından yapılmaktadır.

Ülkemizdeki jeotermal faaliyetlerden kaynaklanan atıksuların bertarafı; 2872 sayılı Çevre Kanununa dayanılarak çıkarılan Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nin 27 nci maddesinin 5 nci paragrafında yer alan “Yeraltından çıkarılarak enerji üretme ve ısıtma gibi çeşitli amaçlarla kullanılan jeotermal kaynak sularının debisi 10 L/sn ve üzerinde ise suyun alındığı formasyona reenjeksiyon ile bertaraf edilmesi zorunludur. Reenjeksiyon ile bertaraf etmeyenlere işletme ruhsatı verilemez. Ancak, reenjeksiyonun mümkün olmadığının bilimsel olarak ispatlanması hâlinde; alıcı ortama deşarj edilecek olan suların içerisinde çözülmüş hâlde bulunan mineral ve elementlerin miktarlarının belirlenmesi için yapılacak jeokimyasal analizlerin sonucuna göre Bakanlıkça belirlenecek deşarj standartları esas alınarak izin verilebilir.” hükmü uyarınca sağlanmakta, kür merkezlerinden kaynaklanan jeotermal atıksular ise jeokimyasal analizleri yapılarak analiz sonuçları ile birlikte alıcı ortam özellikleri ve atıksu debisi gibi bilgilerin Bakanlığımıza iletilmesini müteakip, Bakanlığımızca alıcı ortama deşarj standartları belirlenerek alıcı ortama deşarj edilmektedir.

Ülkemizde planlanan ve ÇED Yönetmeliği kapsamında Bakanlığımıza başvurusu yapılan her Jeotermal Enerji Santrali projesinin ÇED süreçlerinde seçilen alanının ve önerilen proje nedeniyle etkilenmesi muhtemel olan çevrenin; topografyası, coğrafi bölge ve iklim özellikleri karayolları ve yerleşim merkezlerine göre konumu, arkeolojik ve kültürel varlıklar ile ilişkisi, doğal koruma alanları ve milli parkla olan ilişkisi, zirai ve sanayi durumu ve aday sahanın lojistik konumu, bölgenin nüfus, fauna, flora, jeolojik ve hidrojeolojik özellikleri, doğal afet durumu, tarım, turizm, toprak, su, hava ve atmosferik koşulları, iklimsel faktörler, mülkiyet durumu, kültür varlığı ve sit özellikleri, peyzaj özellikleri, arazi kullanım durumu, hassasiyet derecesi (ÇED Yönetmeliği'nin Ek-5'deki Duyarlı Yörelere Listesi de dikkate alınarak) ve benzeri özellikleri dikkate alınmakta ayrıca çalışma alanındaki jeotermal kaynak miktarı, üretim ve re-enjeksiyon kuyularının debisi, sıcaklığı, derinliği, kimyasal içeriği, re-enjeksiyon yöntemi ve alınacak önlemler detaylı incelenmektedir.

Dolayısıyla Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) sürecinde, Jeotermal Enerji Santrallerinin çevre, insan ve hayvan sağlığına olası etkileri ile bu etkileri önlemeye yönelik yapılacak çalışmalar ortaya konulmakta ve olumsuz etkilere karşı alınacak önlemler belirlenmektedir.

Bu faaliyetlerde, sürdürülebilirlik açısından kaynak rezervuarların korunması, kaynağın israf edilmemesi ve çevrenin korunması esas alınmıştır. Bu amaçla bölgede faaliyet gösteren jeotermal enerji santrallerinin tamamında re-enjeksiyon kuyuları mevcuttur. Üretim kuyularından gelen sıcak akışkanın ısısı alınarak elektrik enerjisi elde edildikten sonra aynı havzaya re-enjeksiyonu yapılmaktadır. Büyük Menderes Nehrine deşarj edilmemektedir.

Bakanlığımız merkez ve taşra teşkilatının denetimle yetkilendirilmiş birimlerince çevreye etkisi olabilecek bütün projelere yönelik olarak planlı, ani ve şikâyet üzerine çevre denetimleri ve ÇED izleme ve kontrol çalışmaları gerçekleştirilmektedir.

Bu kapsamda; Bakanlığımız tarafından 2018 yılı içerisinde Ege Bölgesinde faaliyet gösteren Jeotermal Enerji Santrallerine yönelik de denetimler gerçekleştirilmiştir.

ÇED izleme kontrol çalışmalarında, ÇED Kararı bulunan faaliyetlerin yerinde incelenerek gerek ÇED Raporları gerekse Proje Tanıtım Dosyalarında yer alan taahhütler doğrultusunda çalışıp çalışmadığı ve bu taahhütler kapsamında yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği hususları irdelenmektedir. Bu kapsamda aykırılıkların tespit edilmesi halinde 2872 sayılı Çevre Kanununun 20 nci maddesi uyarınca idari yaptırımlar ve para cezaları uygulanmaktadır.

Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği uyarınca cezalar, o yıl için yayımlanan yeniden değerlendirme oranınca her yıl artırılmaktadır. 2018 yılı yeniden değerlendirme oranı, ilgili Bakanlıkça %23,73 tespit edildiğinden 2019 yılında uygulanacak olan idari yaptırımlarda bu oran artışı esas alınacaktır.

Ayrıca; 2872 sayılı Çevre Kanununun faaliyetlerin durdurulması ile ilgili 15 inci maddesinde (Değişik: 26/4/2006-5491/12 mad.) “ Bu Kanun ve bu Kanun uyarınca yayımlanan yönetmeliklere aykırı davrananlara söz konusu aykırı faaliyeti düzeltmek üzere Bakanlıkça ya da 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından bir defaya mahsus olmak üzere esasları yönetmelikle belirlenen ve bir yılı aşmamak üzere süre verilebilir. Faaliyet; süre verilmemesi halinde derhal, süre verilmesi durumunda, bu süre sonunda aykırılık düzeltilmez ise Bakanlıkça ya da 12 nci maddenin birinci fıkrası uyarınca denetim yetkisinin devredildiği kurum ve merciler tarafından kısmen veya tamamen, süreli veya süresiz olarak durdurulur. Çevre ve insan sağlığı yönünden tehlike yaratan faaliyetler süre verilmeksizin durdurulur. Çevresel Etki Değerlendirmesi incelemesi yapılmaksızın başlanan faaliyetler Bakanlıkça, proje tanıtım dosyası hazırlanmaksızın başlanan faaliyetler ise mahallin en büyük mülkî amiri tarafından süre verilmeksizin durdurulur” hükmü kapsamında; denetimler esnasında uygunsuzluk tespit edilmesi halinde tespit edilen uygunsuzlukların giderilmesi için süre verilmektedir. Verilen süre sonunda uygunsuzluğun giderilmemesi halinde tesis kapatılmaktadır. Diğer taraftan çevre ve insan sağlığı açısından risk oluşturacak hususların tespit edilmesi halinde süre verilmeden derhal tesis kapatılmaktadır.

